

Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<http://www.historie-online.dk/temaer-9>)

HistorieLab (<http://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<http://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<http://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

🏠 (/) > Biografier, erindringer (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Fabrikanten

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/bygninger-med-sjael>)

Mest læste artikler

Fabrikanten

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 414

Del artikel: **f**

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php>)

u=<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten>)

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten) **🐦**

erindringer-60-60/fabrikanten)

erindringer-60-60/fabrikanten)

60/fabrikanten) **🐦**

(<https://twitter.com/home?status=.> Aktiviteten kan ses på

status=. Aktiviteten kan ses på

ses på

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten>)

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten) **in**

erindringer-60-60/fabrikanten)

erindringer-60-60/fabrikanten)

60/fabrikanten) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten&title=>)

mini=true&url=<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fabrikanten)

erindringer-60-60/fabrikanten)

erindringer-60-60/fabrikanten)

60/fabrikanten&title=)

Lige nu | dag | 7 dage | 28 dage

Hvad er påskeharen?

(<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/paske-21-21/hvad-er-paaskeharen>)

Bogstakken, uge 11, 2022

(<http://www.historie-online.dk/boger/bogstakken-7-7/bogstakken-uge-11-2022>)

1960'ernes Danmark

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/1960ernes-danmark>)

TV-tips, uge 11, 2022

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-11-2022>)

Årets historiske bog 2021

(<http://www.historie-online.dk/boger/arets-historiske-bog-8-8/aarets-historiske-bog-2021>)

Gækkebrevens "forløber"

(<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/paske-21-21/gaekkebrevens-forloeber>)

Indhenter fortiden os?

(<http://www.historie-online.dk/historielab/indhenter-fortiden-os>)

Holger Smith

Fabrikanten. Sådan var det bare. En modstandsmands erindringer

Forlaget mellempgaard, 2021. 304 s., 269,95 kr.

Det tjener Holger Smiths barnebarn Jacqueline Landau til ære, at hun som barn lagde øre til sin morfars tilsyneladende uendelige fortællinger om sit liv, at hun en dag spurgte ham, om han ikke ville skrive sin livshistorie, og dermed fik sat gang i Holger Smiths nedskrivning af et stort manuskript, og endelig at hun nu har taget initiativ til at udgive de omfattende erindringer i bogform.

Sproget er godt, tilrettelægningsudmærket og kompakt. Der er ikke mange illustrationer i bogen, men de der er, er velvalgte og samtidige. Det har tilsyneladende været et redaktionelt dogme, at når der skal illustrationer ind, skal de dreje sig præcist om den tid og de temaer, der behandles, og dette

inkluderer også fotos af forfatteren. Et enkelt "men" og et "næsten men" skal nævnes: Man leder forgæves, også i det udmærkede og meget personlige forord af Jacqueline Landau, efter Holger Smiths fødsels- og dødsår. På s. 33 anfører Smith så, at han juleaften 1919 var ni år, hvoraf man kan udlede, at han var født i 1910. S. 298 anfører Smith, at erindringerne er nedskrevet 1980-1981. Han må altså være død der efter. Men hensyn til "næsten men" drejer det sig om undertitel nr. 2: En modstandsmands erindringer. Det er der ganske rigtigt (også) tale om, men der er ikke udelukkende tale om Holger Smiths erindringer som modstandsmand. Disse indgår ganske vist i bogen, men først s. 225-298. Altså 73 sider af den 304 sider store bog. Resten er Holger Smiths erindringer om alt muligt andet end som modstandsmand. Sådanne erindringer kan naturligvis godt indgå i en modstandsmands erindringer, men man kan diskutere om dette berettiger til at lade disse få den alt andet lige forventningskabende placering som undertitel.

Når det så er sagt, så skal det understreges, at også Holger Smiths erindringer om alt det andet bestemt er meget læseværdige. De er befriende frit skrevet, blot for selvhjtidelighed og ærlige i en grad, så også de krænkelssparate kan finde stof til gode krænkelser i bogen. Kapitel 1, der handler om Smiths barndom ved Svendborgsund, lægger brat fra land ved at meddele, at forfatterens forældre blev skilt da han var ca. et halvt år gammel, altså i 1910-11-stykker, fordi hans far havde en elskerinde. Det ville moderen ikke finde sig i. I dag et forhold, altså skilsmissen, som ingen ville hæve et øjenbryn over, men som bestemt ikke var en almindelig sag på de tider. Hverken skilsmissen eller det faktum, at moderen satte hælene i. Og så i Svendborg. Som forfatteren skriver: Jo mindre by, desto større forargelse. Efter muntre redegørelser for barndom og tidlig ungdom stikker forfatteren i kapitel 2 til søs, under alt andet end luksuriøse forhold, og alt bramfrit beskrevet, som i forbindelse med forfatterens udprægede tendens til at blive søsyg, i hvert fald det første halve år, straks skibet stak næsen ud af havneindløbet. Han fik det gode råd at brække sig så meget som muligt, men skulle lige holde igen, hvis han mærkede en lille rund ring oppe i halsen. "Det er nemlig røvhullet, og det kan du ikke undvære, når du engang bliver søstærk." Det blev Holger Smith, som i de følgende kapitler beretter om bl.a. prostitution og romantik i Danzig i kapitel 3, øretæver i kapitel 4 og hvalfangst i kapitel 5, inden han i kapitel 6 går i land og bliver fabrikant, hvor han undervejs fortæller om nogle syvendedsadventister, som gik meget op i den måde at dyrke deres gud på, hvilket dog ikke afholdt dem fra at forsøge at bedrage ham. Så meget for den gudelighed.

Og så er vi kommet frem til besættelsestiden med kapitel 7, som har den misvisende titel "Den 9. april 1940", idet kapitlet faktisk omhandler tiden 1940-1945. Også om denne periode berettes lige så åbent og ærligt som i de foregående kapitler, idet Holger Smith går let hen over eller helt forbi allerede kendte og beskrevne episoder, og koncentrerer sig om de mere ukendte dele af den modstandsvirksomhed, han selv deltog i, både heroisk og mindre heroisk, med beretninger om tyndslidte nerver og hans egen sarte mave, som bestemt ikke fik det bedre af hans deltagelse i modstandsbevægelsen. Forfatterens ærlighed i beretning og erindring går så at sige i bund. Holger Smith beretter f.eks. om en lidt aldrende student, der stikker et våbende til tyskerne, med fare for at de involverede modstandsfolk ville blive taget af tyskerne, hvilket dog ikke skete, men pågældende havde også andet på samvittigheden, viste det sig. Så meget, at han blev skudt af modstandsbevægelsen og liget smidt i et vandhul et sted i Nordsjælland; han skulle have været begravet, men de, der kørte ham derop, blev nervøse, så det blev ikke til noget. Få dage senere blev liget fundet, identificeret og afleveret til forældrene, som var overbeviste om, at deres søn var blevet myrdet af Gestapo eller Hipo. Sønnen blev smukt begravet, og på gravstenen står, at han gav sit liv for Danmark. Og Holger Smith fortsætter: "Der var ingen, der nænnede at gøre forældrene bekendt med de faktiske forhold. Ved opgørelse over, hvor mange der "gav deres liv for Danmark!", bør der, i alle fald trækkes én fra, måske flere?!" I samme kapitel beretter Holger Smith også om sine forgæves forsøg på at få frigivet sin bror John, som var blevet taget af Gestapo. John Smith fungerede som engelsk agent for modstandsbevægelsen i såvel Danmark som de øvrige skandinaviske lande.

Bogens sidste kapitel, Kapitel 8, har titlen "Johns død." Heller ikke denne titel er ganske velvalgt. Kapitlet indledes med at oplyse, at man mellem jul og nytår 1944 havde fået meddelelse om, at John Lillejuleaften 1944 i koncentrationslejren Neuengamme var død af dysenteri og tyfus. Resten af det 13 sider store kapitel handler om befrielsesdagene i maj og sommeren 1945. Her oplevede Holger Smith også skyggesiderne af befrielsesdagene, og beretter tillige om "prominente" landsforæddere som Jenny Holm og Ib Birkedal Hansen. Og naturligvis om spytteriet. Der var noget, skriver Holger Smith, ved folks opførsel, når stikkere, Hipo-folk og andre forbrydere skulle afhentes, som han fandt direkte modbydeligt. Selv deltog Holger Smith i anslået 16-18 afhentninger, og for at undgå, at 60-80 personer overdængede vedkommende med ækle snot- og spytklatter, foreslog Holger Smith den anholdte, at de bare stille og roligt skulle følges ud til bilen. Når man ikke vidste, hvem der skulle spyttes på, blev folk forvirrede, og man undgik spytteriet. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at Holger Smith havde sympati for de mennesker, der havde forvoldt død og ulykke i tysk tjeneste, og som nu i udstrakt grad var ynkelige og sølle, som f.eks. og netop Ib Birkedal Hansen. Omvendt har Holger Smith også blik for "sejrhærenes" tåbeligheder, jf. historien om spytteriet. Mindre ulækkert, men absolut ikke mindre tåbelig er det forhold, som forfatteren også gør opmærksom på, at man efter 5. maj 1945 ofte så f.eks. unge familier gå tur, dvs. mand, kone og børn, ofte med et af børnene i barne- eller klapvogn, og manden udstyret med maskinpistol, stålhelm og armbind. Pip!, skriver Holger Smith. Og det kan man jo kun give ham ret i. Mangel på våbenkendskab forårsagede da også en del ulykker. Det får vi også eksempler på. Som vel de fleste har også Holger Smith oplevet mange tåbeligheder. Og når han har, fortæller han om dem.

Fabrikanten er en glimrende og anbefalelsesværdig bog. Man kan tage Holger Smith på ordet. Erindringerne er ærlige, ligefremme, og ikke altid læsning for sarte, krænkelssparate sjæle. Det er den centrale kvalitet i bogen.

[Historie-online.dk, den 9. februar 2022]

